

XIII. Hätäapukomitea.

Helsingin kaupungin hätäapukomitean kevättalvelta 1916 antama kertomus oli seuraavaa sisällystä:

Sosiaalilautakunnan ehdotuksesta, joka oli laadittu kunnan työnvälitystoimiston johtokunnan ja vaivashoitohallituksen kanssa neuvoteltua, päätti kaupunginvaltuusto joulukuun 14 päivänä 1915 asetettavaksi semmoisen komitean, kuin valtuuston helmikuun 25 päivänä 1913 Helsingin kaupungin hätäapukomitealle hyväksymä johtosääntö edellyttää. Tammikuun 27 päivänä 1916 komitea koontui perustavaan kokoukseen.

Komitean
jäsenet.

Komiteaan kuuluivat vuonna 1916 seuraavat henkilöt: kaupunginvaltuuston valitsema puheenjohtaja everstiluutnantti O. Ehrström, varamiehenä ent. kuvernööri Edvard Krogius, ja jäsen kunnallisuusneuvos N. L. Eskola, varalla rouva Maissi Erkko; sosiaalilautakunnan valitsema jäsen lakitieteenkandidaatti Einar Böök, varamiehenä prokuristi C. F. Fagerholm; vaivashoitohallituksen valitsema jäsen filosofiantohtori Jenny af Forselles, varamiehenä työnjohtaja F. Nummivuori; kunnan työnvälitystoimiston johtokunnan valitsema jäsen toimistonjohtaja A. H. Karvonen, varamiehenä muurari Tapani Uski; Helsingin työväenyhdistyksen valitsema jäsen muurari S. Nieminen, varalla neiti Miina Sillanpää; ruotsalaisen työväenyhdistyksen valitsema jäsen herra G. Jansson, varamiehenä herra L. Ahlbom, sekä Helsingin suomalaisen työväenliiton valitsema jäsen toimittaja E. Forsgren, varamiehenä vahtimestari Juho Kilpinen.

Komitean sihteerinä toimi vahtimestari Juho Kilpinen.

Kirjelmässä, joka käsiteltiin kaupunginvaltuuston kokouksessa helmikuun 8 päivänä, rahatoimikamari muistutti, että hätäapukomitea oli tehnyt esityksensä niin myöhään, ettei valmisteluviranomaisilla ollut tilaisuutta perinpohjaisesti käsitellä sen ehdotusta. Syynä siihen, että komitean asettamista koskevan kaupunginvaltuuston päätöksen tekemisestä komitean perustavaan kokoukseen asti oli

kulunut niin pitkä aika, oli kuitenkin se, ettei valtuusto ollut ajoissa ilmoittanut päätöksestään niille järjestöille, joiden oli valittava edustajia komiteaan, ja viivytyksellä olisi ollut vieläkin pitempi, jolleivät mainitut viranomaiset olisi yksityistä tietä saaneet tietoa puheenalaisesta päätöksestä sekä kehoitusta valitsemaan edustajat. Mitään laiminlyöntiä ei sentähden voida lukea komitean syyksi. Komitean on päinvastoin monia kertoja täytynyt rahatoimikamarilta anoa hätäaputyötä koskevia asiain nopeaa käsittelyä, sillä on asian luonnossa, ettei tämän työn järjestämistoimenpiteiden eikä muiden tähän kuuluvain asiain valmisteluun saa käyttää viikkomääriä. Vaivashoitohallituksen ja työnvälitystoimiston lausuntojen vaatiminen tuollaisissa tapauksissa aiheuttaa ainoastaan tarpeetonta ajanhukkaa ja on vaille kaikkea käytännöllistä merkitystä, koska komitean johtosääntönsä mukaan tulee olla yhteistoiminnassa näiden molempain laitosten kanssa sekä muutoin kaksi vaivashoidon keskuhallintoon kuuluvaa henkilöä ynnä kunnan työnvälitystoimiston johtaja olivat hätäapukomitean jäseninä, minkä johdosta tietenkin sangen läheinen yhteistyö kävi näiden kolmen laitoksen kesken mahdolliseksi.

Alkusyöksystä oli työnsaanti tällä paikkakunnalla ylipäätään riittävä. Miesten työaloilla oli työvoiman kysyntä eräisiin töihin tarjontaa suurempikin. Naisillakin oli riittävästi työtä lokakuun loppuun asti. Näin ollen katsoi sosialilautakunta, jonka on harkittava, onko syytä asettaa hätäapukomitea tulevaksi talveksi, lokakuun 12 päivänä pitämässään kokouksessa, ettei hätäapukomitea toistaiseksi ollut tarpeellinen.

Paikkakunnan
työolot.

Lokakuun lopulla huononivat olot naisten työaloilla, ja noin 200 naista joutui työttömiksi, työnsaannin miehille edelleen ollessa runsas. Marraskuulla työttömäin naisten lukumäärä yhäkin lisääntyi. Kunnan työnvälitystoimiston antaman selvityksen mukaan sai osa näistä naisista tilapäistä työtä, mutta suurin osa pysyi kuitenkin työttömänä joulukuun alkuun, jolloin siivoamis-, lumenluontija muihin tilapäistöihin kysyttiin väkeä niin runsaasti, että ajoittain kaikki työnetsijät saivat työtä. Osa työttömistä, varsinkin ne, joilla oli lapsia elätettävänä, joutui kuitenkin työnpuutteen johdosta hätään ja oli sentähden pakotettu turvautumaan vaivashoidon apuun.

Kun siis naisten työaloilla oli tapahtunut käänne huonompaan päin, katsoi sosialilautakunta olevan syytä kaupunginvaltuustolle tehdä esityksen hätäapukomitean asettamisesta, niinkuin tämän kertomuksen alussa mainittiin.

Siihen aikaan tammikuun lopussa, jolloin hätäapukomitean ensimmäinen kokous pidettiin, oli naistyöläisten keskuudessa työttömyys lisääntymistään lisääntynyt. Kunnan työnvälitystoimiston

ilmoituksen mukaan oli työttömiä naisia silloin 313, joista kuitenkin 81 oli saanut kaupunkilähetykseltä tilapäisiä ompelu- ja muita töitä. Työttömiä oli siis 232, joista 131 oli siivoojattaria ja pesijättäriä, 61 sekatyöläisiä, 17 ompelijattaria ja loput eri ammatteihin kuuluvia. Kaupunkilähetyksen töissä toimivien naisten ansiomahdollisuudet olivat kuitenkin sangen vähäiset, sillä he voivat näissä töissä ansaita enintään 6 markkaa viikossa kukin. Työttömäin naisten lukumäärä kaupungissa on kuitenkin yleensä kunnan työnvälitystilaston osoittamaa määrää suurempi, syystä etteivät kaikki työttömät ilmoittaudu toimistoon. Niinpä mainittiin komitealle, että Helsingin palvelijatar-yhdistyksen palvelijatarkodissa oli tammikuun lopulla noin 50 työtöntä naista, joista useimmat eivät olleet ilmoittautuneet työnvälitystoimistoon.

Hätäaputöitä
naisille.

Kun lähiaikoina ei ollut uusia työtilaisuuksia ensinkään odotettavana, oli komitean mielestä ryhdyttävä toimenpiteisiin työnpuutteen poistamiseksi, minkätähden se kääntyi niiden järjestöjen puoleen, jotka edellisenä talvena olivat yhteistoimin sen kanssa järjestäneet hätäaputöitä naisille. Kaupunkilähetys ja n. s. naisjärjestöjen hätäapukomitea ilmoittivat suostuvansa tälläkin kertaa ryhtymään tehtävään. Kaupunginvaltuuston hätäaputöiden järjestämiseksi vuonna 1915 myöntämistä määrärahoista oli ensinmainitulla järjestöllä säästövaroja Smk 5,721: 25 ja jälkimmäisellä Smk 7,203: 22. Kirjelmässä tammikuun 27 päivältä hätäapukomitea anoi vastamainituille järjestöille lupaa vuonna 1916 samoihin tarkoituksiin käyttää noita säästyneitä varoja sekä komitean käytettäväksi 20,000 markkaa, niinkään hätäaputöiden järjestämiseksi naisille sekä ehdollisesti vaivashoitohallituksen välityksellä jaettaviksi suoranaisina avustuksina. Kokouksessaan helmikuun 8 päivänä kaupunginvaltuusto hyväksyi komitean ehdotuksen alkupuolen sekä osoitti komitealle 15,000 markkaa hätäaputöiden järjestämiseksi naisille, jota vastoin kaupunginvaltuuston mielestä oli vaivashoitohallituksen asia anoa varoja käytettäväksi suoranaisiin avustuksiin, minkätähden komitealle ei myönnetty määrärahaa tähän tarkoitukseen.

Edellä mainitut järjestöt, nimittäin kaupunkilähetys ja naisjärjestöjen hätäapukomitea, sekä sitä paitsi Helsingin työväenjärjestöjen työttömyyskomitea olivat komitealta anoneet apurahaa hätäaputöiden järjestämiseen. Hätäapukomitea jakoi saamansa rahamäärän tasan noiden kolmen hakijan kesken, sillä ehdolla että hätäaputöitä teetettäessä noudatettaisiin komitean viime vuonna sitä varten vahvistamia ehtoja.

Kaupunkilähe-
tyksen hätä-
aputyöt.

Kaupunkilähetys saattoi vuonna 1916 samoin kuin edellisenäkin vuonna hätäaputöitä järjestäessään käyttää vakinaisia toimihenkilöjään ja huoneistojaan, mikä tietenkin oli suuri etu, kun

avustustoiminta oli saatava käyntiin niin pian kuin mahdollista. Tähän tuli vielä lisäksi, että kaupunkilähetys oli monivuotisella toiminnallaan tarkemmin tutustunut niiden naisten oloihin, jotka työttömyyden vallitessa tavallisesti ensiksi joutuvat hätään. Töiden antaminen alkoi tammikuun 15 päivänä ja toiminta lopetettiin huhtikuun 12 päivänä. Tuona aikana annettiin työtä 112 naiselle, joilla oli elätettävänä kaikkiaan 255 henkeä. Työstään saivat nämä naiset kaikkiaan Smk 5,014: 71. Työt suoritettiin enimmäkseen kotona, ainoastaan vähäinen osa Sörnäsissä sijaitsevassa kaupunkilähetyksen työtuvassa.

Naisjärjestöjen hätäapukomiteaan kuului samojen järjestöjen edustajia kuin edellisenäkin vuonna, nimittäin ruotsalaisen naisliiton Helsinginosastojen, Martta-yhdistyksen Helsinginosaston, Suomen naisyhdistyksen, nuorsuomalaisen naisklubin, suomalaisen naisliiton Helsinginosaston, Helsingin suomalaisen seuran naisjärjestön ja naisasialiitto Unionin. Komitean puheenjohtajana toimi kamreerinrouva Elin Holmberg, sihteerinä rouva Karin Boisman ja kassanhoitajattarena apteekkarinrouva Amanda Vahander. Komitean onnistui tälläkin kertaa saada anniskeluosakeyhtiöltä vuokravapaasti huoneisto L. Heikinkadun talosta n:o 24. Käsiyönopettajattarina ja työnjohtajattarina toimivat neidit S. Allén ja M. Stenij. Toiminta alkoi helmikuun 1 päivänä ja jatkui toukokuun 20 päivään, jona aikana työtä jaettiin 63 naiselle. Näillä oli 153 henkeä elätettävään, ja heidän työansionsa oli kaikkiaan Smk 4,834: 60. Työt suoritettiin osin työtuvassa, osin kotona. Neulomossa valmistettiin pääasiallisimmin samoja tuotteita kuin viime vuonnakin, nimittäin alusvaatteita, esiliinoja, aamuröijyjä ja lastenvaatteita, minkä ohessa vuonna 1916 niinikään valmistettiin uimapukuja, lääkärintakkeja sekä ristilankapohjaisia vaatekenkiä. Sitä paitsi valmistettiin laajassa mitassa tilaustöitä tilaajain omista kankaista. Useat ammattitaitoiset naistyöläiset saivat vakinaista työtä työnantajain luona, jotka voivat heille tarjota työtä vuoden umpeen. Neulomossa valmistetut vaatteet ja muut erilaiset valmisteet saatiin edullisesti kaupaksi G. F. Stockmannille, Aittaan, Eliteen y. m. liikkeille.

Työväenjärjestöjen työttömyyskomitean muodosti 25 helsinkiläistä ammattiyhdistystä. Sen puheenjohtajana ja kassanhoitajana toimi muurariliiton luottamusmies Emil Leino ja sihteerinä rouva Fiina Pietikäinen. Sopivan huoneiston saanti kohtasi alussa vaikeuksia, mutta hätäapukomitean onnistui vihdoin saada anniskeluosakeyhtiöltä vuokratuksi huoneisto Yrjönkadun talosta n:o 34. Toukokuun 1 päivästä oli työtupa sijoitettuna erääseen toiseen anniskeluosakeyhtiön huoneistoon Eerikinkadun talossa n:o 5. Töitä johti kansliavaliokunta, jonka puheenjohtajana toimi rouva Ida Teljo

Naisjärjestöjen
hätäapukomi-
tean työt.

Työväenjärjes-
töjen työttö-
myyskomitean
työt.

ja sihteerinä rouva Pietikäinen. Käsityönopettajattarina toimivat rouvat Ida Kantanen ja Olga Lagerstam. Työnjakelu alkoi maaliskuun 1 ja päättyi kesäkuun 1 päivänä. Tuona aikana antoi komitea työtä 82 naiselle, joilla oli elätettävänä kaikkiaan 220 henkeä ja joiden työansio oli yhteensä Smk 5,976: 60.

Hätäaputöissä
maksetut
palkat.

Sittenkuin hätäapukomiteassa oli ehdotettu, että elatusvelvollisille naisille maksettaisiin korkeammat palkat kuin yksinäisille naisille, otti komitea tämän asian tarkemmin harkittavaksi. Saatuaan tiedon puheenalaisten järjestöjen maksamista palkkamääristä ei komitea käytettävänä olevain varojen niukkuuteen nähden katsonut olevan velvoittaminen mainittuja järjestöjä maksamaan korkeampaa palkkaa perheenelättäjille, vaan päätti toivomuksena lausua, että työstä olisi maksettava sama yksikköhinta kaikille, mikäli mahdollista, yksinäisille naisille noin 10 ja perheenelättäjille noin 15 markkaa viikossa sekä että suurta säästäväisyyttä olisi noudatettava.

Hätäaputöiden
valvonta.

Hätäaputöiden siten tultua käyntiin ei hätäapukomitean kokonaisuudessaan enää tarvinnut niihin nähden ryhtyä toimenpiteisiin. Ainoastaan puheenjohtaja ja sihteeri valvoivat säännöllisesti töitä yksissä neuvoin kunnan työnvälitystoimiston kanssa, joka, sikäli kuin uusia työtilaisuuksia ilmaantui, hankki muuta työtä hätäaputöissä toimiville naisille toiselle toisensa jälkeen.

Hätäapukomitea kokoontui toimikautensa kuluessa viidesti.

Tilastotietoja.

Talvella ja keväällä 1916 oli hätäaputöissä 59 naimatonta naista, 112 vaimoa, 79 leskeä ja 7 erossa olevaa eli kaikkiaan 257 naista. Ikänsä mukaan nämä ryhmittivät seuraavasti:

Alle 20 v:n.	20—30 v.	30—40 v.	40—50 v.	Yli 50 v:n.	Ilmoittamaton ikä.
1	34	106	73	40	3

Ammattinsa mukaan ryhmittivät naiset seuraavasti:

Neulojattaria	14	Palvelijattaria	3
Ompelijattaria	111	Siivoojattaria	90
Pesijättäriä ja silittäjättäriä	3	Kylvettäjäättäriä	4
Leipomotyöläisiä	1	Sekatyöläisiä	28
Tehdastyöläisiä	1	Ilmoittamaton ammatti	2
			Yhteensä 257

Alempana olevassa yhdistelmässä mainitaan, montako päivää työttömät naiset toimivat hätäaputöissä:

Päiviä.	Henkilöjä.	Päiviä.	Henkilöjä.	Päiviä.	Henkilöjä.
Alle 10	3	40—50	54	80—90	23
10—20	10	50—60	46	90—100	7
20—30	20	60—70	40	100—110	11
30—40	19	70—80	22	Ilmoittamatta	2
					Yhteensä 257

Maaliskuulla ja huhtikuun alkupuolella oli hätäaputoiminta vilkkaimmillaan. Tietoja toimintakauden kunkin kuukauden 1 ja 15 päivänä hätäaputoimissa olevista naisista saadaan seuraavasta taulusta:

Hätäaputoitaja, joita toimeenpani	15 tammiik.	1 helmik.	15 helmik.	1 maalisk.	15 maalisk.	1 huhtik.	15 huhtik.	1 toukok.	15 toukok.	1 kesäk.
Kaupunkilähetys	1	92	103	107	67	22	—	—	—	—
Naisjärjestöjen hätäapukomitea..	—	1	19	43	51	51	52	46	38	—
Työväenjärjestöjen hätäapukomitea	—	—	—	6	61	76	70	41	22	13
Yhteensä	1	93	122	156	179	149	122	87	60	13

Hätäapujärjestöjen toimesta työtä saaneilla 257 naisella oli, paitsi itseään, elätettävänä kaikkiaan 628 henkeä. Tarkempia tietoja tästä elatusvelvollisuudesta antaa seuraava taulu:

Kunkin naisen itsensä lisäksi elätettäviä henkilöjä.	Työskenteleviä naisia.	Elätettävistä henkilöistä oli			
		Aviomiehiä.	15 v. nuorempia lapsia.	Muita henkilöjä.	Yht.
—	38	—	—	—	—
1	53	4	45	4	53
2	48	5	89	2	96
3	54	7	155	—	162
4	27	5	103	—	108
5	19	6	89	—	95
6	12	2	70	—	72
7	6	2	40	—	42
Yhteensä	257	31	591	6	628